

[B] **ODE AAN HET UITGEVERSAMBACHT.
"ZACHT LAWIJD" OVER REINOLD KUIPERS**

Zowat vijftig jaar geleden bracht ik de mede door mij opgerichte Uitgeverij Dedalus in handen van de Nederlandse uitgevergroep Singel 262, waartoe toen De Arbeiderspers, Querido, Nijgh & Van Ditmar en Leopold behoorden, en begon voor deze groep een eigen verkoop- en promotiekantoor in Vlaanderen dat inmiddels is uitgegroeid tot WPG Uitgevers België. Ik heb daardoor enkele keren het genoegen gesmaakt om in het Amsterdamse Reinold Kuipers en Tine van Buul te ontmoeten, tijdens bijeenkomsten en feestjes van Uitgeverij Querido, waarvoor zij samen jarenlang als directieleden werkzaam waren. Ik herinner me de extraverte en trotse Van Buul maar heb een minder scherp beeld van Kuipers – en dat spoort met wat de lectuur van het aan hem gewijde themanummer van *Zacht Lawijd* me biedt: hij schittert het liefst niet op de voorgrond, maar bestiert zijn uitgeverij vasthoudend, zonder poeha en daadkrachtig – in Groningen geboren en opgegroeid, kortom. Querido werd wat hij beoogde: een statige, stabiele dame, terwijl het elders wel eens zoemt en stuift en stormt.

Wie het uitgeven van boeken met interesse volgt, krijgt in dit overzicht van het doen en laten van deze uitgever een schat aan informatie en parafernalia. De huizen die hij leidde – eerst De Arbeiderspers van 1946 tot 1960 en aansluitend Querido, tot aan zijn pensionering in 1979 – zijn door zijn toedoen gekneed tot vooraanstaande literaire fondsen vol toonaangevende auteurs die het brede publiek bereik(t)en. De AP haalde hoge verkoopcijfers met de populaire ARBO-reeks (de *Algemeene Roman Bibliotheek van Ontwikkeling*) en omnibussen van vlotte vertellers die in enorme oplagen door krantenbezorgers van *Het Vrije Volk* werden gecolporteerd. Bestaat dat vandaag nog, boekenverkoop van deur tot deur? De boeken(reeksen) die nu goedkoop of zelfs gratis worden aangeboden bij kranten en bladen door middel van voordeelpbons, spaarkaarten etc. lijken wel het huidige equivalent van die populariserende formule zoals ARBO of de Salamanderpocketboeken. Aanbevelenswaard is in ieder geval Lisa Kuiterts bijdrage over dat

ARBO-succes en ook de weergave van het kritische gesprek op VPRO-radio (in 1962) van Willem Frederik Hermans met de toenmalige directeur van het AP-concern, H. van Kuilenburg, over de impact en aanpak van deze serie. Het vitriool in de bijdrage van Hermans is even herkenbaar als genietbaar.

Kuipers zorgde evenzeer voor de introductie van nieuwe auteurs, zoals Simon Carmiggelt, en voor het hoogstaander literaire werk in de Boekvinkserie – een letterkundig Madurodam, *literature in miniature* – met werk van Mulisch, Buning, Boon, Warmond...

Bij Querido bouwde hij een indrukwekkend Nederlandstalig fonds uit met klinkende auteursnamen – loyaliteit was toen nog geen loos begrip, getuige de lange staat van dienst van onder anderen Willem Brakman, F. Springer, A.F.Th van der Heijden, J. Bernlef, Hella Haasse en Annie M.G. Schmidt – en met véél aandacht voor boekverzorging en typografie (kundig voortgezet door zijn toenmalige opvolger Ary Langbroek, zelf ontwerper). Dat doet me het feest voor Wim Mol herinneren, die vijftig jaar in dienst was bij De Arbeiderspers als typograaf: wie is vandaag nog vijftig jaar lang in dienst bij één bedrijf? En welke uitgeverij neemt vandaag nog een typograaf in dienst? Ook de gereputeerde boekverzorger Harry N. Sierman moet hier vermeld worden: hij leerde me de Trinité-letter benutten en koesteren.

Kuipers was ook uitgever van het roemruchte "tijdschrift voor teksten" *Barbarber*, waarin beeldende kunst en literatuur met het oog op het moderne in verleden en heden aan bod kwamen.

Ik las met belangstelling over zijn moeizame samenwerking met Louis Paul Boon en met uitgeefster Angèle Manteau, die Querido in Vlaanderen verkocht, maar tegelijk kibbelde en dreinde met Kuipers over de rechten van Boon of van de populaire Françoise Sagan voor diens Salamanders. Uiteindelijk startte ze zelf haar eigen goedkope reeks.

Dat Kuipers een poging ondernam om in 1969 samen te gaan met de uitgeverij van Van Oorschot omdat beide heren zich mogelijk nog met anderen een sterkere positie wilden veroveren op de toenmalige markt, wist ik niet en vind ik tegelijk zo herkenbaar: ook nu zoeken individuele uitgeverij overleg en samenspraak om de markt de baas te kunnen blijven.

Ik noem snel wat nog meer aan bod komt: de dichter, de Groninger, de bibliotheekdrukker, de beschouwer (in bijvoorbeeld het lezenswaardige

Tine van Buul, Annie M.G. Schmidt en Reinold Kuipers in Oslo, 1988, Foto Letterkundig Museum.

Gerezen wit)... Vele foto's, documenten en excerpten smukken dit themanummer bovendien appetijtelijk op en vergroten het leesgenoegeen. De gevoelige slotbijdrage van Jan Kuijper – de redacteur met de bijzonderste colberts in de uitgeefsector – is een fraai hoogtepunt.

Dit themanummer van *Zacht Lawijd* is aanbevelenswaard en leesbaar: de zeden en gewoonten van een uitgever als Kuipers zijn zeer goed te vertalen naar de behoeften en uitdagingen van vandaag en morgen: andere technologie, nieuwe context, dat wel, maar dezelfde zorgen en uitgangspunten voor inhoudelijke kwaliteit, boekverzorging en voortdurende vernieuwing van het uitgeversambacht.

RUDY VANSCHOONBEEK

Reinold Kuipers (1914-2005), *Uitgever*, themanummer van *Zacht Lawijd*, *literair-historisch tijdschrift*, jaargang 9 (2010) nummer 3, 235 p.